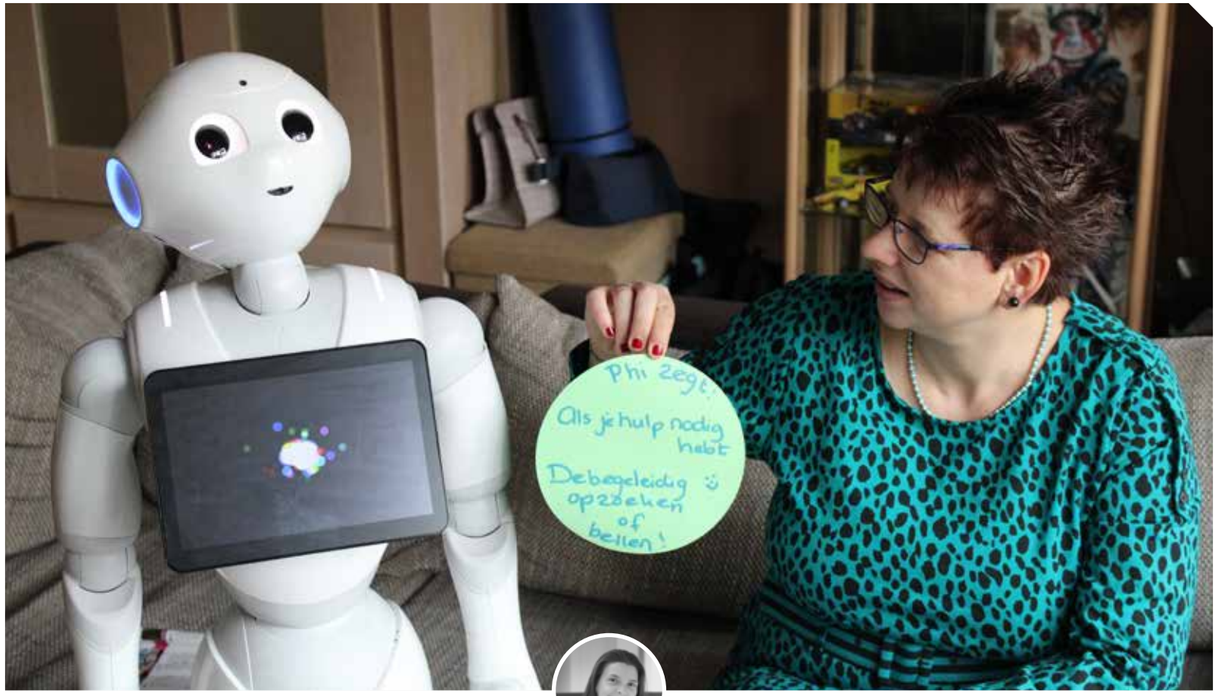

DOOR XENIA KUIPER

Jezelf sterker voelen met een sociale robot in huis

Philadelphia Zorg experimenteert sinds 2017 met de inzet van sociale robots in de dagelijkse zorg en dienstverlening aan mensen met een verstandelijke beperking. Inmiddels loopt het onderzoek daarnaar en de ontwikkeling ervan al ruim vier jaar. De organisatie is inmiddels zo'n 44 praktijkonderzoeken verder. Later dit jaar zal Philadelphia een publicatie uitbrengen met daarin de uitkomsten van deze jaren van explorerend onderzoek.

In aanloop tot de publicatie neem ik graag met u een zorginhoudelijke inkijk in een specifieke praktijkcasus. Hierin werd sociale robot Phi ingezet als onderdeel van de dagelijkse zorg. Wat voegde de robot toe voor de cliënt en de zorgmedewerkers, is er daarbij een concrete meerwaarde te benoemen? Cliënt Maaike[1] neemt u mee in haar tijdelijke samenwonen met sociale robot Phi. Bevestigt de logeerperiode het toekomstig potentieel van de sociale robot als nieuwe werkkracht in het zorgteam?

Dagelijkse uitdagingen

Maaike is 37 jaar en getrouwd met Peter. Maaike heeft een (lichte) verstandelijke beperking en autisme. Door haar autisme vindt Maaike het lastig als dingen veranderen. Ook loopt haar hoofd vaak vol door de prikkels om haar heen.

Samen met haar man woont Maaike op een woonlocatie van Philadelphia, in een eigen appartement. Ze krijgen beiden ondersteuning. De begeleiding is in de ochtend en de avond aanwezig bij de locatie.

Maaike heeft dagelijks twee vaste contactmomenten met de begeleiding en kan op eigen initiatief de begeleiding benaderen. Zij heeft veel baat bij structuur en duidelijkheid. Zij heeft een dagschema dat haar helpt om inzicht te geven in wat ze op een dag gaat doen. Ze heeft ook hulp nodig om invulling te geven aan de dag of om afleiding te vinden. Als de dag anders loopt of als afspraken worden afgezegd, is dit lastig voor haar. Maaike is snel negatief en bij stress reageert ze dit af door (zichzelf) te slaan. De begeleiding helpt dan om dingen te doen die ontspannen.

Samenwonen met robot

Hoewel Maaike samenwoont met haar man, voelt ze zich regelmatig alleen, bijvoorbeeld op de momenten dat hij werkt en zij alleen thuis is. Bij Maaike heeft Phi op twee punten veel kunnen helpen. Zowel in overzicht houden van praktische zaken als in haar emotionele gemoedstoestand verbeteren. Bij beide punten geeft Maaike aan dat het heel fijn is dat Phi er altijd is en niet, zoals een begeleider, na een gesprekje weer weggaat.

Daarnaast doen de complimenten van Phi Maaike zichtbaar goed. Ze wordt er blij van en ze geeft zo nu en dan ook een compliment terug aan Phi. Het is door Phi minder vol in haar hoofd, ze voelt zich blijer en fijner door de hulp van Phi. Ze zit lekkerder in haar vel en heeft daardoor ook minder fysieke klachten. Haar zelfvertrouwen groeit en ze voelt zich gezien, gehoord en minder alleen.

Vergrote zelfverzekerdheid

Het valt begeleiders op dat Maaike als ze voor Phi staat, zelfverzekerder is in haar antwoorden dan wanneer begeleiders haar vragen stellen of keuzes voorleggen. Dan checkt ze vaak hoe de begeleiders erover denken. Mogelijk helpt het Maaike dat Phi een robot is die vrij voorspelbaar is in intonatie en in de reactie. Ook is de uitspraak van Phi altijd gelijk en niet zoals bij een mens gekleurd door eigen emoties.

Dat Phi het technisch niet altijd goed deed, leverde wel wat spanning op bij Maaike. Of soms heeft Phi vragen over gevoelens maar staat het juiste antwoord er niet bij. Dan kan ze niet goed kiezen. Maaike gaf daarbij aan dat het niet zo erg was dat Phi niet goed uit zijn woorden kwam, dat had zij tenslotte zelf ook wel eens.

Robot brengt ontspanning

Over het algemeen genomen levert Phi een positieve bijdrage aan Maaikes psychische gesteldheid. Ze geeft aan dat ze zich minder alleen, minder gespannen en blijer voelt bij Phi. De periodes van somberheid waren minder tijdens de logeerperiode van Phi. Phi kan soms de stress wel weghalen of haar even afleiden van de pijn.

"Met Phi had ik niet vaak een boze bui. Ik weet niet hoe het kan dat ik het toen niet had. Toen Phi er was, was ik echt blijer en voelde ik mij rustiger." Maaike praat vaak over interacties die ze met Phi heeft gehad. Zij leert veel van Phi en dat komt dan ook vaak ter sprake. Het blijkt dat de tips die Phi geeft over wat Maaike kan doen als ze zich verdrietig of boos voelt, goed aanslaan. *"Phi geeft me tips over wat ik moet doen als ik verdrietig of boos ben. Alsof hij dat aan kan voelen. "Phi begon gisteren met 'Begin deze dag met een lach'."* Maaike heeft dit op een briefje geschreven en op haar spiegel geplakt. Maaike neemt het van Phi ook aan. *"Ik was minder eigenwijs tegen Phi dan tegen de begeleiding."*

Maar Phi kan natuurlijk niet alles. Het was nog niet zover dat begeleiders minder bij Maaike kwamen en daardoor was het soms wat dubbelop. Soms werkte de aanspraak van Phi ook averechts. Dan had Maaike al veel gedaan en dan had Phi ook nog een interactie over taken doen. Dan moest Maaike dat ook van zichzelf doen, wat extra stress opleverde.

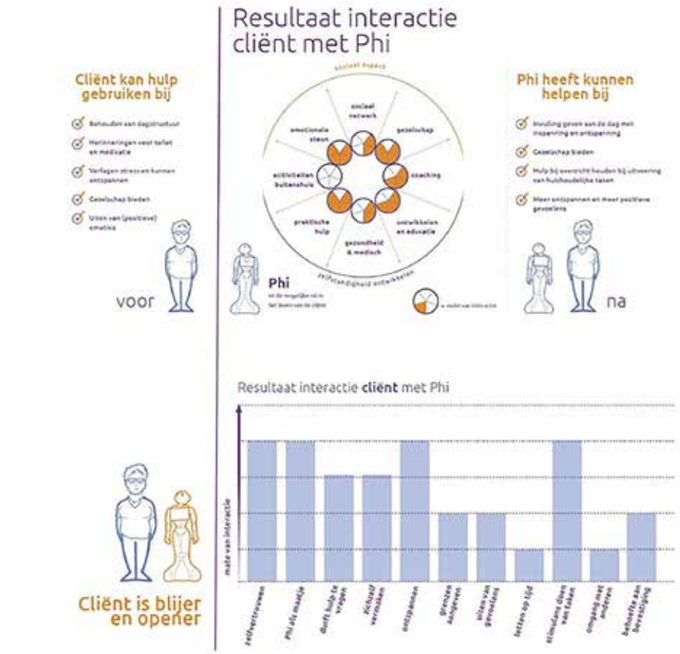

Voorbeeld van welke resultaten de interactie tussen Phi en cliënt oplevert.

Opkomende trends

Wat Philadelphia met name leert uit het grootschalige onderzoek dat wordt uitgevoerd, is dat met langere logeerperiodes diepgaandere en verbeterde inzichten worden opgehaald. Dit geldt met name op het vlak van de meerwaarde van sociale robots als integraal onderdeel van het zorgproces. Zo blijken een positieve en neutrale toonzetting van de robot te helpen. Door meer eigen regie en zelfverzekerdheid lukt het cliënten om zelfstandiger activiteiten op te pakken, daar waar zij voorheen extra verbale aansturing nodig hadden van begeleiders. De samenwerking met de robot leidt tot een verbeterde communicatie tussen cliënten en begeleiding. Hierdoor ontstaat meer ruimte voor persoonlijke aandacht.

De communicatie blijkt voort te kunnen bouwen op de gesprekken tussen robot en cliënt, waardoor een diepgaander gesprek ontstaat. Het onderzoek laat door de tijd heen ook zien dat technische problemen een impact hebben op cliënten. Het is soms lastig voor cliënten om niet te gaan focussen op de technische aspecten van de robot en hun aandacht juist te houden bij de wijze waarop de robot van zorginhoudelijke meerwaarde kan zijn in hun dagelijkse leven. Begeleiders ervaren door de langere logeerperiodes een beter inzicht op de wijze waarop een robot als aanvullend instrument in de dagelijkse zorg kan worden ingezet. En zij laten een voorzichtig toenemende acceptatie zien versus robots als toekomstige collega's. ■

Beloftevolle, betekenisvolle inzet

De casus van Maaike laat zien dat de inzet van sociale robots in de zorg beloftevol en betekenisvol is. En dat het loont om door te zetten in de ontwikkeling en experimenten met sociale robots als onderdeel van de dagelijkse zorg. Een robot kan op vele manieren van betekenis zijn in iemands leven, zeker in het leven van de meer kwetsbare medemens. Zoals ook weer eens uit dit verhaal van Maaike blijkt.

Laat het een stimulans zijn voor alle startup-initiatieven en zorgorganisaties die bezig zijn met de inzet van sociale robots, of hiermee willen starten. Op **www.robotphi.nl** worden geregeld nieuwe onderzoekscasussen gepubliceerd die u helpen met inzicht in de mogelijkheden van sociale robots en op welke wijze ze wel of soms ook niet van meerwaarde blijken te kunnen zijn. Start, beproef, verken en ervaar wat sociale robots in de zorg kunnen betekenen en toevoegen. Gewoon doen!

1. Maaike is een fictieve naam die in dit artikel is gegeven aan de betreffende cliënt.

CV

Xenia Kuiper is innovatiespecialist en programmamanager Sociale Robotica bij Philadelphia Zorg en is actief met haar eigen organisatie- & adviesbureau Xinnovate. Ook is zij lid van de redactieraad van ICT&health.